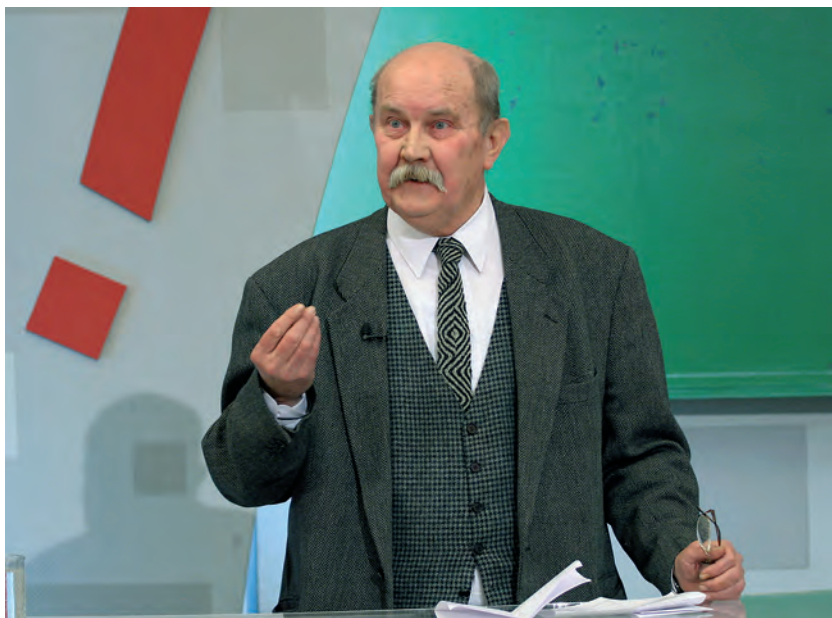

MAKOVECZ IMRE

A szerves építészetről, a szerves gondolkodásról

*Makovecz Imre
építész*

Az én szakmám az építészet – az építész pedig elsősorban a házaival beszél. Ha nem épít, nem érdemes szavakkal előadást tartania. Itt a szerves, organikus vagy élő építészetről lesz szó – vagy inkább a saját épületeim fognak beszélni helyettem. Mindössze arra vállalkozom, hogy kommentárokat fűzök a képekhez.

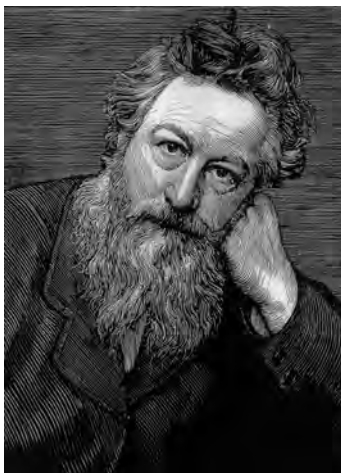
A szerves, organikus vagy élő építészet csak akkor érthető, csak akkor nem igényel túl sok tipikusan értelmiségi magyarázatot, ha evidens a számunkra, hogy kicsoda Hans Scharoun (1893–1972) vagy Paolo Portoghesi (1931–). Nem a nevek ismeretéről, inkább a művekről van szó: arról, hogy tudjuk, mit csináltak a múltban vagy mit csinálnak ma. De tudni kell azt is, hogy ki volt William Morris (1834–1896) – nem azt, amit a marxista ideológusok állítottak róla, hogy utópista szocialista lett volna. Ez minősítés volt, nem tényyszerű közlés – de tény, hogy a maga idején, a 19. század második felében ő és társai fölvetették a küzdelmet a Mammonnal, a pénz istenével. A kapitalista centralizáció Angliában hihetetlen nyomort és elhagyatottságot zúdított a nagy tömegekre – azokra a háziipari dolgozókra, parasztokra és kézművesekre, akik korábban a juhok tenyésztése mellett odahaza szóttek is, sőt képesek voltak elsőrangú angol szövetek előállítására –, akik most földfutóvá lettek, bekényszerültek a városokba, hogy éhbérért, a pusztá lét-

1935-ben született Budapesten. 1959-ben diplomázott a Budapesti Műszaki Egyetem Építész Karán.

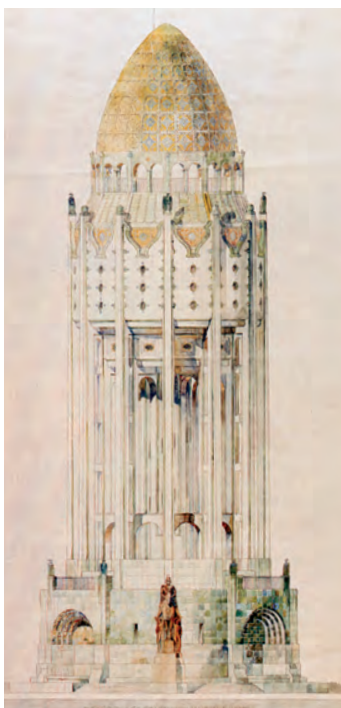
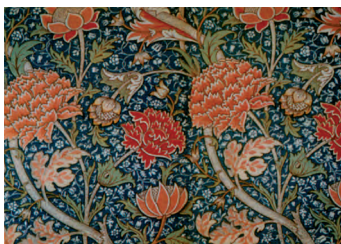
Pályáját tervezőirodákban kezdte, s korán feltűnést keltett a népi építészeti hagyományokhoz forduló épületeivel. Azóta olyan feladatokat oldott meg, mint a visegrádi kirándulóközpont épületegyüttese, a sárospataki Művelődés Háza, több jelentős templomépület, továbbá a sevillai világkiállítás Magyar Pavilonja és a piliscsabai egyetemi campus.

1981-től a Makona Tervező Kiszöveget vezetője. A Budapesti Műszaki Egyetem, az Iparművészeti Főiskola, a Mész Fiala Építész Körének tanára. 1987-től a Nemzetközi Építészeti Akadémia tanára. 1992-től a Magyar Művészeti Akadémia elnöke, 1999–2000 között a Magyar Építészakadémia alelnöke. Több hazai és külföldi egyetem díszdoktora, számos hazai és nemzetközi szakmai szervezet tagja.

Kiállításai (1981-től): Helsinki, Oslo, Trondheim, Hamburg, Berlin, Varsó, Krakkó, Prága, Brno, Braunschweig, Milánó, Trieszt, Verona, Bologna, Párizs, Rouen, Rotterdam, Kolozsvár, Marosvásárhely, Kassa, Pozsony, Dunaszerdahely, Graz, Bécs, Innsbruck, Stockholm, illetve Kecskemét, Vác, Sárospatak, Miskolc, Szeged.

Morris, William (1834–1896)

Kecskeméti víztorony. Lechner Ödön terve, 1910 körül

fenntartásért dolgozzanak. Morris szembeszállt ezzel a folyamattal – a hangsúlyt a pénz helyett a *tevékenységre* helyezte. Úgy vélte, hogy az embereknek a szellem felszabadítására van szükségük; a Raffaello előtti korszakok szellemisége alapján az emberek egymáshoz való elidegenedett viszonyának megváltoztatását, a régi közösségi szellem feltámasztásának programját hirdette. Ebből hatalmas európai mozgalom nőtt ki, amely a 20. század elejéig ragyogó eredményeket ért el a tőkekoncentrációs folyamattal szemben. De akkor jött az első, majd a második világháború – és győzött a pénz.

Ennek a következményeit nyögjük ma is, itt, Magyarországon. Hiszen mi is látjuk, hogy mit jelent a tömeges elszegényedés; tapasztaljuk a magára hagyatottság érzését a családokban – tudjuk, hogy milyen lehet az élet egy korábban épített 51 négyzetméteres, hatodik emeleti lakásban. És még folytathatnánk. De a küzdelemnek nincs vége.

Engedjék meg, hogy egy költeményt olvassak föl, amely nevekből áll:

William Morris (1834–1896)

John Ruskin (1819–1900)

Lars Sonck (1870–1956)

Eero Saarinen (1910–1961)

Jan Gezelius (1923–)

Rudolf Steiner (1861–1925)

Frank Lloyd Wright (1867–1959)

Hans Scharoun (1893–1972)

Erik Asmussen (1904–1983)

Ton Alberts (1927–1999)

Paolo Portoghesi (1931–)

és velük párhuzamosan:

Orbán Balázs (1828–1890)

Malonyay Dezső (1866–1916)

Lechner Ödön (1845–1914)

Medgyaszay István (1877–1959)

Kós Károly (1883–1977)

Lajta Béla (1873–1920)

Toroczkai Wigand Ede (1870–1945)

Jánszky Béla (1884–1945)

Sáros László (1947–)

Gerle János (1947–)

Csete György (1937–)

Szűcs Endre (1944–)

Kőszeghy Attila (1946–)

Dévényi Sándor (1948–)

Csernyus Lőrinc

Siklósi József (1960–)

Túri Attila (1959–)

Salamin Ferenc (1958–)

Ez költemény személynevekből – vagy inkább sorsokból. Ők nem elvont perszónák, hanem emberi belsővel rendelkező személyek, akik vállalják az embertelen környezettel és azt ignoráló különös társaságokkal szembeni küzdelmet.

Az élő építészet arra törekszik, hogy a korábbi geometriát egy új felfogással, a geometriának egy újabb felfogásával váltsa fel. A téridő folytonosságról beszélnek: arról, hogy a pont nem egy síkban kiterjedés nélkül található elem, hanem időpont a térben. Dramaturgiai jelentősége legalább olyan fontos, mint térbeli helyzete, e kettőt egymástól elválasztani nem lehet. Eből következően az élő építészet megkérdőjelezi a tektonikát, a tektonika szokásos fogalmi kategóriáit. Nem idegen ettől az építészeti gondolkodástól az, hogy történelmi rekvizitumokat is beemeljen a kimozdított, nem-statisztikus, háromdimenziósak már nem mondható térbe: hogy az építészeti eszköztárába beemelje a drámát. A drámát, amely a „megtörténhetett volna” és a „megtörtént” világ határán keletkezik.

Térjünk hát rá az épületekre – beszéljenek ők helyettem.

Velence, Cápa vendéglő (1963)

Szekszárd, Sió csárda (1964)

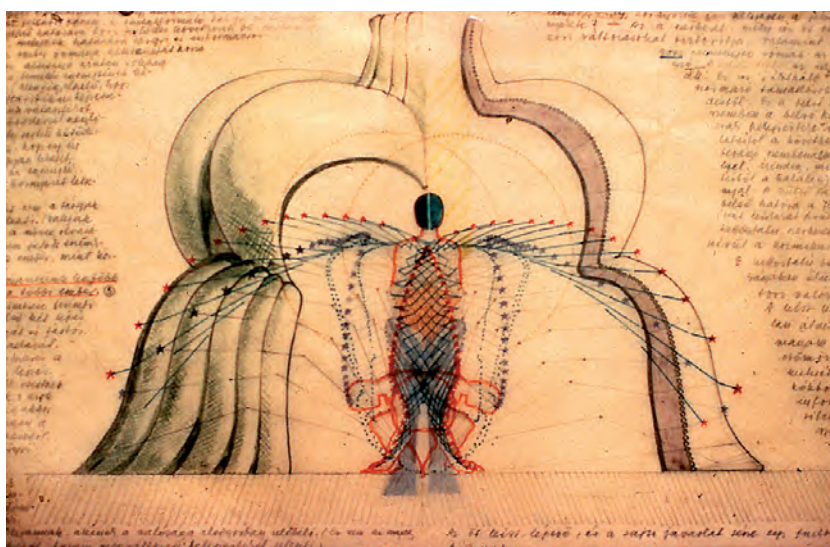
„1962-ben ezzel az építésszel még egyedül voltam, mint az ujjam... egy eldugott kis tervezőirodába mentem, ahol nem voltam Aczél és Bondor elvtár-

Tatabánya, Csákányosi csárda
(1966)

sak szeme előtt. Akkor óriási öröm volt a számomra, hogy megépültek ezek a kis épületek, amelyekben föl lehet fedezni a cáki pincesorától Rudolf Steineren át a Goetheaneumon keresztül sok mindent...”

„A belsőt színes tussal pácoltuk be... Komáromba fölmentünk egy Warszáwával egy zsáknyi színes tusért, mert szeszes pácot nem lehetett kapni, és ezzel kentük ki az egészet... gyönyörű ragyogó színe volt, egészen addig, amíg egy biztosítási csalás kedvéért le nem égett...”

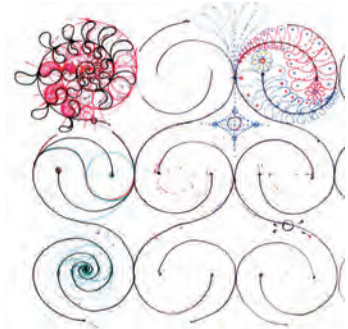
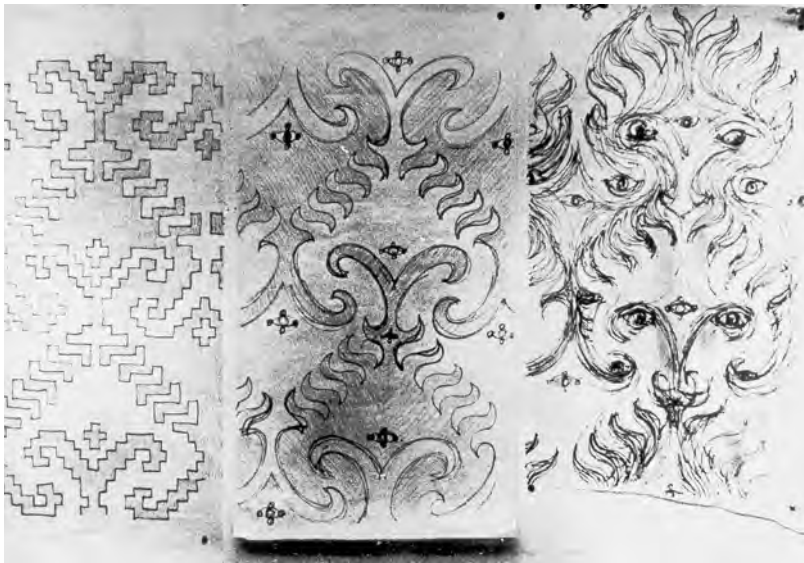
Minimáltér, pályázati terv (1972)

„Egy általam nem hivatalosan kiírt pályázat terve – az volt a feladat, hogy találjuk meg az egy embernek szükséges minimális teret... ezen a rajzon az látható, hogy mi az az embert körülvevő, a mozgásával egybevetendő tér, amely ahhoz szükséges, hogy ne érezze magát koporsóban...”

Sárospatak, a Művelődési Ház
(1972–1983)

„A Népművelési Intézettel összefogva próbáltunk meg egy sok ki- és bejárat-
tal felszerelt épületet építeni – merthogy a korábbi »művelődési otthonok« ka-
pujában egy nyugalmazott ávós ült, aki mindenkitől megkérdezte, hogy hova
megy és mit akar, amitől aztán mindentől elment a látogató kedve... A város
akkori vezetőit sikerült is megnyerni ennek a zsdanovi kultúrpolitikával daco-
ló dolognak, de én emiatt a minisztérium utasítása alapján elvesztettem az ál-
lásomat...”

„Az a népművészet kutatásának korszaka volt... engem az egyik legelemibb,
az úgynevezett tulipános minta izgatott, ami a mádэфalvi kapukon, textíliá-
kon, ládákon és egyéb helyeken is megtalálható. Valójában ez egy rúna, egy
gömbfelületre fölszerkesztett jang-jin kiterített változata. Megint ott tartunk,
hogy a tér nem olyan egyszerűen kezelhető dolog...”

Népművészeti jelek szerkezeti
elemzése (1975)

Budapest, Farkasréti temető,
ravatalozó (1975)

„Az állásvesztés után nagy szerencsémre a Pilisi Parkerdő Gazdasághoz kerültem, ahol egy zseniális, nagyszerű ember, dr. Madas László fogadott be. Hál’ istennek még él Visegrádon... Az 1970-es években az összes ragasztott szerkezetet vele és a Faipari Kutatóval karöltve csináltuk. Ugyancsak együttműködésünk eredménye a Farkasréti temető ravatalozója. Ez a belsőépítészeti munka tulajdonképpen egy emberi mellkast idéz föl: valóban lemodelleztem egy csontvázat és nagyjából annak alapján rajzoltuk meg a terem belsejét.”

Tokaj, közösségi ház (1977)

„Zelnik Józsa A nomád nemzedék című könyvében írja le azt a korszakot, amikor Aczél elvtárs egy felelőtlen pillanatának következtében hirtelen új életre kapott a már réges-rég elhalásra ítélt népművészet Magyarországon. Azzal kezdődött, hogy a párt engedélyezett a tévében egy Ki Mit Tud-ot, amelyen gitárral a kezében Halmos Béla és Sebő Feri mezőszéki dalokat kezdtek énekelni. Ezt követően egymás után több nyáron át népművészeti táborokra került sor Tokajban,

ezeket Zelnik Jóska szervezte. Ezt a házat erre a célra, saját gyönyörűségünkre építettük. Samu Géza csinálta mellé a gyönyörű szobrot. A tánc, az ének, az írás és a beszéd egyszerre jelent meg itt: a népművészet visszatért a városból a vidékre. Számptalan zenekar, táncegyüttes, tánc ház alakult: ekkor újult meg a magyar népművészet s vált mára mindenki számára ismertté Európában. Ehhez a páratlan európai jelenséghez jártak ide az emberek Finnországtól Angliáig – tanulni.”

Visegrád, Mogyoró-hegyi kemping, fogadóépület (1977)

„Az 1970-es években a Pilisi Parkerdő Gazdaság területén egy kiránduló-központba terveztem ezeket a kis faházakat. Építettünk ide egy vendéglőt és egy erdei művelődési házat is, ahol a gyerekek megismerhették a gombafajtákat, a gyógynövényeket, még teát főzni is megtanultak...”

Visegrád, művelődési ház (1984)

„A központi teret 12 oszlopon álló kupola borítja, a 12 állatövi csillagkép korongokra van fölfestve körbe: középen egy opeion nyílik, amely napsütésben napóráként jár körbe. A külső gyűrűben helyezkednek el a különböző foglalkoztató helyiségek. Sajnos időközben a Pilisi Parkerdő Gazdaságnak ez a funkciója – hogy embereket fogadjon, hogy kicsit tudatosabban a természet szeretetére és megbecsülésére nevelje őket – megszűnt, nagyjából egy időben azzal, hogy dr. Mados László elment nyugdíjba. Az étkezőt elbontották, a bükköst kitermelték. Az erdei művelődési ház azonban, hála istennek, még működik.”

Dobogókő, síház (1979)

„Dobogókőn egy síházat építettem két öreg tóttal, ott laktak a közelben, reggel 6 órakor autóbusszal föl – remek volt az egész. Jó volt csinálni. A tetején a régi gránycica fedést megújítottuk.”

Sárospatak, lakóházak (1980)

„Akkoriban 15 000 forint volt egy négyzetméter házgyári lakás ára, mi négyzetméterenként 8700 forintból építettük ezeket a lakásokat. Ezért minisztériumi fejelemben részesültem. Így van. Hol van már a tavalyi hó...”

„Egy faluház, a legkedvesebbek egyike, úttörők táncolnak körbe egy életfát Zalaszentlászlón. Targuba Miklós volt itt az a bátor tanácselnök, akit aztán gyáva tanácselnökökhöz vittünk, hogy kedvet kapjanak kulturális egyesületek létrehozásához...”

„...sorra hoztuk létre a kulturális egyesületeket, nagyon sok ilyen faluházat építettünk, később már nem csak én...”

Zalaszentlászló, faluház (1981)

Jászapáti, művelődési ház (1983)

Bak, faluház (1985)

„Ennek a háznak az alaprajza egy kiterjesztett szárnyú madárhoz hasonlít, a lefedése pedig tollakhoz hasonló. Állt ugyanis előtte egy első világháborús emlékmű, amilyen mindenütt volt az országban: a tetején egy turulmadár ült, de 1949 környékén jöttek a Lenin-fiúk és leverték. Én egy nagyon nagy madarat rajzoltam művelődési ház helyett, mondván, na ezt verjétek le, ha tudjátok...”

Szigetvár, Vigadó (1985)

„Ez a ház, sajnos, a mai napig nincsen készen. Szigetváron volt egy nagyszerű tanácselnök, aki azt mondta nekem: ő az asszonnyal megbeszélte, hogy egyszer még az életben szeretne Szigetváron színházba menni és ott a Bánk bánt megnézni. Ezt a vízióját velem kezdte el megvalósíttatni. Közbejött a rendszerváltás, ez a nagyszerű ember belerokkant a rendszerváltásba – kommunista volt! –, egy kétszobás lakással meg egy Wartburggal abszolválta az antivilágot, el is ment Szigetvárról Pécsre, aztán meghalt. Hitt a szocializmusban. Akik utána kerültek a város élére, olyan helyzetbe hozták a házat, hogy azt kellett megvizsgálni, nem kell-e lebontani az egészet, mert a vizet ráeresztették az alapokra. Így áll még most is.”

Szigetvár, Vigadó (1985)

„Kakasd egy különös világ, ahol két menekült nép lakik együtt. Az egyik, a sváb, a Rajna-vidékről a vallási türelmetlenség és a nyomor elől jött ide a török uralom után, amikor a magyarságot szinte kipusztították. 1945 után egy részüket háborús bűnösneként 30 kilós motyóval kipaterolták az országból. A he-

Kakasd, faluház (1986)

lyükre jött a másik népcsoport: csángó magyarokat hoztak ide. A fiatalok szerelme hozta össze őket – ezért ennek a háznak az egyik oldalán áll a székely torony (mögötte a nagyterem, ahol mulatni lehet, mert a csángó magyar bizony tud mulatni), a másikon a sváb torony, alatta a közigazgatás termei és a bank, mert azt meg a sváb tudja jobban... de a kettő között ott a kocsmá, ahol az egyik spritzennek mondja, a másik fröccsnek ugyanazt. Jól működik a mai napig is.”

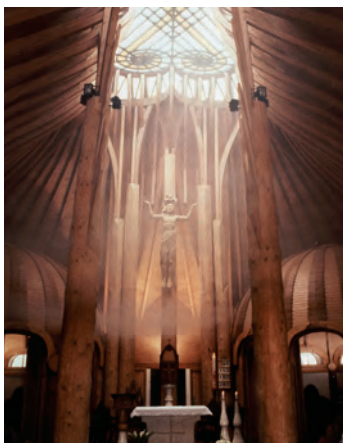

Kakasd, faluház, nagyterem (1986)

Siófok, evangélikus templom
(1987)

„Életemben kevés igazi szent emberrel találkoztam, de Józsa Márton, aki ezt a házat megépíttette – Isten nyugosztalja –, valóban szent ember volt. Naplót vezetett a házról, ahol a fél téglá, a sóder és a megváltó Krisztus úgy keveredett össze egy szent turmixban, amit soha nem lát az ember. Az építkezés első napján összetákolta egy asztalt, nyárfából egy kis keresztet rá és a munkásoknak minden reggel úgy kellett a munkát kezdeni, hogy zsoltárt énekeltek. Annak is, aki nem hisz Istenben. Úgy énekeltek, mint a parancsolat. Gyönyörűen dolgoztak – ezt látják önök is. Amikor elvégezte a munkát és megépült a paplak is, Marci bácsi pasztorációs céllal elvonult az öregek otthonába és egy fiatal házaspárnak adta át az épületet.”

Paks, római katolikus templom
(1987)

„A paksi templom még vastagon a szocializmus éveiben készült. Nem volt könnyű megépíteni, mert föl kellett venni a harcot a Paksi Atomerőmű MSZMP KB-tag igazgatójával, aki szerint ide nem templomot kell építeni sunyiba, hanem munkáskocsmát. Én visszakérdeztem, hogy önök hányat építettek, mire azt válaszolta: nem a maga dolga, hogy ezt a kérdést föltegye, templom nincs. Szóval mielőtt megépítettük a templomot ebbe a sváb környezetbe, megkérdeztük az

embereket, van-e kifogásuk ellene és nem volt – végül a tanácselnök segítségével tudtuk megvalósítani. Egy tehetséges, fiatal kommunista volt ez is, sajnos időnek előtte meghalt. A népművészet díszítő elemei itt is térbelivé változnak.”

Neszmély, általános iskola (1987)

„Az 1970-es években épített iskolákra a középfolyosós megoldás volt a jellemző. A tantermek többnyire egy szűk folyosóra nyíltak. De egy egészséges fiúgyereknek, ha vége az órának, rohángálnia kell. Ezért Neszmélyben a tantermeket egy aula köré helyeztem el, ahol levegő, tér, fény van, ahol a hetesnek valahogy kínos szaladgálni a rohángálók után... Kiderült, hogy ez valóban jól működik, a fiúgyerek – főleg róluk van szó – valóban normálisabbak...”

„Ez is egy iskola, csak nagyobbaknak – Sárospatakon. Ez is még a »létező« szocializmus idejében történt – csak egy ügyes kanyarral sikerült gimnáziummá tenni, mert kezdetben a központi utasítás szakmunkásképző intézetre vonatkozott, holott itt gimnáziumra volt szükség. Ez viszont a reformátusok féltékenységét váltotta ki, teljes joggal, mert akkor egyházi gimnázium még nem tudott igazán működni. Most már megvan, hála istennek.”

„Überlingen a Boden-tó északi oldalán fekszik, ide terveztem egy panziót, étterem is van benne és egy kis áruház.”

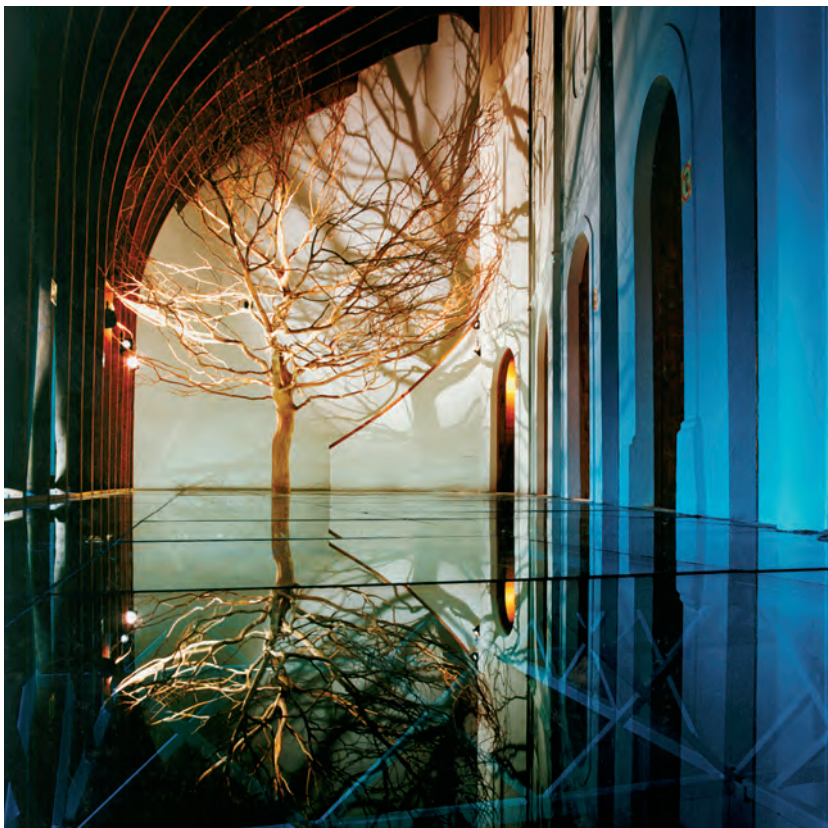
Sárospatak – Árpád Vezér Gimnázium (1988)

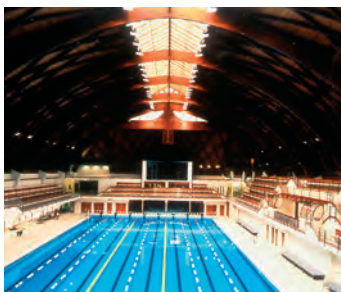
Überlingen – Natura üzletház (1989)

Sevilla, magyar világkiállítási pavilon (1991–1992)

„A sevillai Expo magyar pavilonját 370 millióból építettük meg. Mielőtt bezárt volna a világkiállítás, felbecsültettük egy madridi céggel, amely 10 millió dollárra taksálta a forgalmi értékét. 1995–1996 körül háromezer dollárért kótyavetyélték el egy alkalmi konzorciumnak, amelyik aztán továbbadta másik kettőnek, de ezek nem kaptak a várostól működési engedélyt arra, amit működtetni akartak benne. Végül is a sevillai építészeti egyetem vásárolta meg, egy állandó kiállítás van benne, és szerencsére jó állapotban van. Nagy kaland és nagy öröm volt ezt megcsinálni.”

Eger, városi uszoda (1993–2000)

„Az egri uszoda esetében az volt az igazi feladat, hogy egy hangár méretű épületet úgy helyezzünk el, hogy ne verje szét a kisváros léptékrendszerét. Ezért az úszócsarnokot olyan épületgyűrű veszi körül, amely megfelel az Egerre jellemző alacsony, horizontális beépítésnek. Terveztem bele egy barokkos tornyot, amely egy betonhéjat repeszt szét. Amikor még úgy volt, hogy lesz budapesti világiállítás, én egy gyűrű mentén tornyokat terveztem építeni. A kiállítást megakadályozták, de én – jelentem – a nyolc tornyot azért a legkülönbözőbb helyeken megépíttettem. Ha nem is Budapesten, de körülötte, kissé távolabbi sugárban van ez a gyűrű – Egertől Lendván, Sepsiszentgyörgyön át Strasbourggig csak megépültek ezek a tornyok...”

Lendva, színház (1991–2004)

„Lendva egy néhai Zala megyei kisváros, ahol rendkívül egészséges és gyönyörű szimbiózisban éltek magyarok és zsidók: egymás mellett a kisvárosi és paraszti miliő, akárcsak Dunaszerdahelyen vagy Makón. Ide kellett egy művelődési házat, talán inkább színházat építeni – működik.”

Makó, Hagymaház (1996–2000)

„Makóra, a hagyma városába nagyon szívesen járok, nagyon szeretem, mert kitűnő, amúgy szocialista polgármestere van, elsőrangú ember, aki tudja, hogy mit akar, szívós, mint a macska, holott nálam egy kicsivel magasabb és körülbelül harminc kilóval nehezebb. És szépen lépésről lépésre halad előre a város fejlesztésében...”

Százhalombatta, római katolikus templom (1995–1998)

„A százhalombattai katolikus templom belsője voltaképpen egy tisztás, amelyet megkövesedett fák vesznek körül. Az 1960-as évek liturgikus reformja értelmében ma már nem kell keletelt, egy irányban szerkesztett templomot építenünk, inkább centrális épületekre célszerű törekednünk, mert a hívek közössége – ezt neveztem én tisztásnak – maga Krisztus misztikus teste, amelynek kellős közepén kell az átváltozásnak megtörténnie. Ez tehát egy centrális épület, de azért én közben egy kicsit kacsingattam a középkori, a kora középkori kánonra, tehát a bejárat azért nyugatra néz, az oltár pedig kelet felé van.”

Csenger, görög katolikus templom
(1999–2000)

„Csengerben tizennyolc éve vagyunk jelen: a település revitalizációjával elsősorban a város főépítész, Csernyus Lőrinc foglalkozik. Nagykárolytól egészen a magyar oldalig, Mátészalkáig megszerveztük a városok és települések szövetségét: kemény munkánkba került, hogy Csengersimán megnyíljon egy határátkelő, és az almat ne hatalmas kerülővel kelljen Ukrajna irányába fölvenni, továbbá hogy a túloldali magyaroknak hóban-sárban ne kelljen gyalog sorban állniok, ha át akarnak jönni Magyarországra. Most is ott vagyunk, és ameddig kívánják, maradunk is, mert programunk – a Kós Károly Egyesülés programja –, hogy településeket újraélesszen. Nagyon nehéz a szél ellen dolgozni, változatlanul rendkívül erős, sőt egyre keményebb, egyre könyörtelenebb a centralizációs szándék – most már gazdaságilag is.”

Piliscsaba, katolikus egyetem,
Stephaneum (1995–2001)

„Több mint tíz évig dolgoztunk a piliscsabai katolikus egyetemen. Egy fűtetlen kis hétvégi házban kezdtük el, akkor még az oroszoké volt a terület, de tudtuk, hogy a miénk lesz. Für Lajosnak, Antall Józsefnek és a magyar parlamentnek köszönhetően indíthattuk el a folyamatot, amely egészen a közelmúltig töretlenül

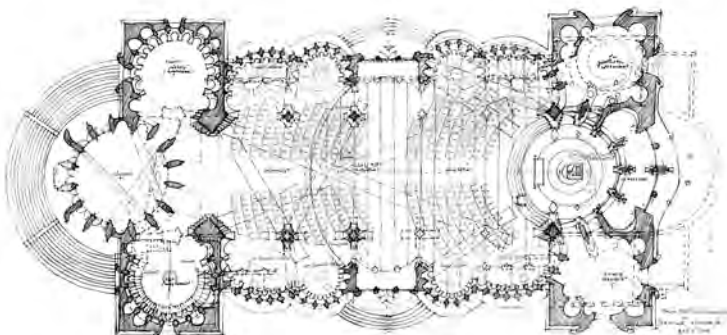
haladt – mi ma már ezen a területen nem dolgozhatunk... A régi laktanyákat, amelyeket a szellemi szenny nem tett teljesen tönkre, felújítottuk és kibővítettük – és olyan új épületeket is emeltünk, mint amilyen a Stephaneum, amely egy színpaddal kiegészített nagyelőadónak és hét előadóteremnek ad helyet. Itt kupolák alatt, erdőkben és dór oszlopfőbe rejtett lépcsőkön haladva, középkori hangulatokat idéző sikátorok között lehet közlekedni. Nem lehet eldönteni, hogy a falak emelkednek-e vagy dőlnek, mintegy mozgásban, de statikailag egymásba kapaszkodva épültek meg. A nagyteremben az akusztika mindenféle mesterséges rásegítés nélkül is jó – hála istennek ide minden ellenkezés ellenére sikerült egy nagy teljesítményű orgonát is építenünk, más forrásokból szerevezve hozzá a pénzt.”

Csíkszereda, római katolikus templom (2001–2003)

„2003 októberében szentelték föl Csíkszeredán ezt a templomot. Négyezer ember jött el a felszentelésre. Ne tudják meg, hogy szól az, amikor a katolikusok nem pityognak, hanem énekelnek – és azt éneklük, hogy »Győzelemről énekeljen napkelet és napnyugat«. Jó volt ott lenni.”

A felső-krisztinavárosi római katolikus plébániatemplom alaprajza (2004–2005)

A felső-krisztinavárosi római katolikus plébániatemplom terve (2004–2005)

A felső-krisztinavárosi római katolikus plébániatemplom hosszanti metszete (2004–2005)

„Legutolsó munkám ugyancsak a XII. kerülethez kapcsolódik. A Felső-Krisztinavárosban a háború alatt elkezdtek építeni egy templomot, de a szovjet rendszerben leállították a munkálatokat. A megépült épületrészekben a végén a Hully-Gully disco (magyarán, egy bordély) működött. Az egyház visszakarta az ingatlant – ez a terv a meglévő alapokra tekintettel készült el. Nagyon magas, 70 méteres lesz a tornya, ha megépül.”

Epilógus

Befejezésül annyit: noha a hetvenedik évemben vagyok, annyira szeretek dolgozni, hogy nem bírom abbahagyni. Minden reggel bejárok és teszem azt, amit tehetek. A korábbi iroda hét kft.-re bomlott, amelyek azonnal újraegyesültek MAKONA Egyesülés címen. Tehát a ház, amelyben dolgozom, körülbelül negyven embernek ad munkát. Ők azt a szerves gondolkodást gyakorolják, amelyben nincs helye a „más a pénz és más a szerelem” szokásos kettősségének. Az ember természetének, szociális és szellemi helyzetének megfelelő környezetet kell terveznünk. A családi ház tehát legalább annyira fontos építészeti feladat, mint egy nagy templom tervezése. És ehhez ki kell vallatni az asszonyokat arról, hogyan szeretnének élni a gyerekekkel, a családdal – mert ezt csak ők tudják. Ők a legfontosabbak. Nélkülük mi fényes, de üres fiúk maradunk, erővel, szeretettel ők töltik ki a mi ürességünket. Ameddig ezt a szolgálatot lehet folytatni, ameddig vén fejjel érdemes még kikérdezni az életről az asszonyokat, addig fogom is.

Ajánlott irodalom

KÖNYVEK

- Fekete György*: A törvényt mint testet be kell tölteni: Beszélgetés Makovecz Imrével. In: *Fekete György*: Ezredvégi tűnődések: Beszélgetések barátaimmal. [Szentendre]: Kairosz, 1997.
- Frank János* (szerk.): Makovecz Imre. (Corvina műterem) Bp.: Corvina K., 1980.
- Gerle János* (szerk.): Makovecz Imre műhelye: Tervek, épületek, írások, interjúk. (Magyar építőművészet, 1) Bp.: Mundus, 1996.
- Gerle János – Kovács Attila – Makovecz Imre*: A századforduló magyar építésze. Bp.: Szépirodalmi K. – Bonex, 1990.
- Gerle János* (szerk.) – *Makovecz Imre*: Tervek, épületek, írások, 1959–2001. (Editio Plurilingua) Bp.: Serdián, 2002.
- Komjáthy Attila*: Makovecz Imre. Bp.: Képzőművészeti Alap Kiadóváll., 1977.
- Makovecz Imre*: Írások 2000–1990. (Editio Plurilingua) Kaposvár: Shark Print, 2000.
- Szabó Máténé*: Makovecz Imrével beszélgettem. Életinterjú, kézirat. Oral History Archívum, 1987.
- Szentek és kárhozottak*: Makovecz Imrével beszélget Kovács Zsolt. (Miért hiszek?, 9) Bp.: Kairosz, 2005.
- Taksás Mihály*: Makovecz Imre. [Bp.]: Népművelési Intézet, 1981.
- Architecture as Philosophy – The Work of Imre Makovecz*. Ed. János Gerle. Stuttgart: Menges, 2005.
- Tischhauser, Anthony*: Bewegte Form: der Architekt Imre Makovecz. Stuttgart: Urachhaus, 2001.

FOLYÓIRATCIKKEK

- Bogdán Éva*: Föld és ég találkozása: Beszélgetés Makovecz Imrével. *Ökotáj*, 1997. 16/17. sz.

- Bosnyák Sándor*: Összhangban a természettel: Beszélgetés Makovecz Imrével. *Forrás*, 1989. 1.
- Bozsik József*: Evidenciák: Beszélgetés Makovecz Imrével. *Igen*, 1992. 15. sz.
- Dobszay László* beszélgetése Makovecz Imrével a templom-építészetéről. *Vigilia*, 1988. 6. sz.
- Ekler Dezső*: Építészetten innen, építészetten túl: Makovecz Imre tereiről. *Országépítő*, 1994. 2.
- Fekete György*: Útközben: Sokadik találkozásom Makovecz Imrével. *Magyar Építőművészet*, 1991. 4. sz.
- Gerle János*: Angyalok Szeredában. *Alaprajz*, 2004. 3.
- Gerle János*: Beszélgetés Makovecz Imrével. *Országépítő*, 1991. 3. sz.
- Gerle János* (szerk.): Tízéves a Kós Károly Egyesülés. [Bp.: Kós K. Alapítvány], 1999 (könyv és CD)
- Makovecz Imre*: Dráma. *Magyar Építőművészet*, 1988. 4–5. sz.
- Makovecz Imre*: Építés és megrendelő. *Magyar Építőművészet*, 1986. 4. sz.
- Makovecz Imre*: Az erdei művelődés háza. *Magyar Építőművészet*, 1988. 2. sz.
- Makovecz Imre*: Piliscsaba, Stephaneum. *Országépítő*, 2002. 1. sz.
- Makovecz Imre*: Sopánkodás helyett – falvaink építészetéről. *Falu*, 1986. 1. sz.
- Meggyesi Tamás*: A Stephaneum. *Új Magyar Építőművészet*, 2002. 1. sz.
- Meggyesi Tamás*: Makovecz Imre egri versenyuszodájának margójára. *Új Magyar Építőművészet*, 2001. 1. sz.
- Németh Lajos*: Makovecz Imre épületeiről. *Magyar Építőművészet*, 1983. 6. sz.
- Sulyok Miklós*: Makovecz Imre két új temploma. *Új Művészet*, 1991. 8. sz.